

NYHEDSBREV

Johannes Jørgensen Selskabet

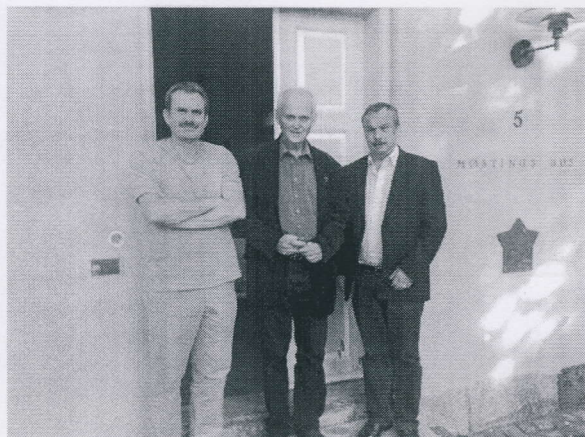
Oktober 2008

6. årg.

Nr. 3

På kanten af Frederiksberg Have på Frederiksberg ligger Møstings Hus, som for fjerde gang dannede rammen om Johannes Jørgensen Selskabets sommermøde (ft. S.H.)

Dagens tre foredragsholdere: fv. ekstern lektor ved Syddansk Universitet, Anders Thyring Andersen, selskabets formand, Stig Holting, og journalist og forfatter, Henrik Denman. (fot. A.H.)

GOLDEN DAYS 2008

For en fyldt sal i det stemningsfulde Møstings Hus på Frederiksberg afholdt Johannes Jørgensen Selskabet søndag den 14. september sit sommermøde – i år som et programpunkt under Golden Days kulturfestival 2008, der havde mellemkrigsårene som gennemgående tema.

GENERALFORSAMLING

Generalforsamlingen i Johannes Jørgensen Selskabet finder i år sted lørdag den 8. november fra kl. 12. (Se vedlagte dagsorden og program) Som sædvanlig afholdes generalforsamlingen på Svendborg Bibliotek og denne

NYE BØGER

Henrik Denman: Johannes Jørgensen Litteraturen, en bibliografi over dansksproget litteratur om Johannes Jørgensen 1893-2007 (134 s. kr. 175).

I dette og næste nummer af Nyhedsbrevet bringer vi redigerede uddrag af de tre foredrag.

De tre indlæg behandlede Johannes Jørgensens forhold til Danmark og andre danske kunstnere og hans betydning i dansk kulturliv både som forfatter og rejsende journalist.

dag vil Johannes Jørgensens Hus være åbent fra kl. 10-11.50, hvor det er sidste mulighed for at se særudstillingen

”Johannes Jørgensen og komponisterne”.

W. Glyn Jones: Han blev aldrig italiener. Johannes Jørgensens forfatterkab. (198 s. kr. 225)

Medlemmer tilbydes resten af året et eksemplar af hver med 20% rabat.

EN DANSK DIGTER I EKSIL *af* STIG HOLSTING

(Redigeret uddrag af foredrag holdt ved sommermødet d. 14. sept. I forbindelse med Golden Days 2008)

I 1915 besøgte Johannes Jørgensen den lille italienske bjergby Civita d'Antino som korrespondent for Nationaltidende. Byen var som hele regionen Abruzzo få dage før blevet ramt af et ødelæggende jordskælv, som havde dræbt tusinder af mennesker.

Da han kom til byens ruinhob blev han grebet af en vemod, som lagde sig til følelsen af medlidenhed med de overlevende beboere. For byen havde i sin tid dannet baggrund for en dansk malertradition, der kan sammenlignes med Skagenmalernes. Her havde maleren Kristian Zarhtmann fundet inspiration, og han kom til at trække adskillige især danske kunstnere til byen.

Johannes Jørgensen skildrer i sin lille bog, der fik navn efter byen, og som udkom samme år, sine oplevelser i den ødelagte by og gør sig vemodige tanker om alt det, som nu ikke er mere. Vemodigt beklager han, at han ikke selv fandt hertil, mens tid var, for adskillige af de danske kunstnere, som havde fundet inspiration i den maleriske bjergby, havde været hans venner.

Hans beklagelse skal dog dække over den kendsgerning, at han bevidst undgik sine bekendte i det fremmede. Han var efter sit opgør med dansk åndsliv ikke mere en af deres, selvom han dog bevarede forbindelsen med nogle af dem. Mange havde jo taget

voldsomt afstand fra ham og hans tro og betragtede hans udlændighed nærmest som faneflugt.

Johannes Jørgensens forhold til sine danske kunstnerkolleger var naturligvis ikke entydigt, men vel forståeligt nok præget af personlige sympatier og antipatier. Disse holdninger var ikke nødvendigvis dikteret af divergerende religiøse og litterære standpunkter, men naturligvis var forholdet til malerne Mogens Ballin og Jan Verkade stærkt præget af deres fælles religiøse præferencer.

Komponisterne kom tidligt i gang med at benytte hans tekster, en tendens, som har holdt sig til vore dages tonesættere. Ved hans 60 års fødselsdagsfest i 1926 havde Carl Nielsen været en af underskriverne på hyldestadressen og ved festen i København mødte flere danske kunstnere op for at hylde ham – bl.a. malerægtesparret Agnes og Harald Slot Møller, Sophus Mechaälis og Sophus Claussen (naturligvis!).

Selvom Johannes Jørgensen var det skrevne ord mand, havde hans ords virkning og betydning også i malerkunstens verden. I 1907 havde han formuleret en "lov", som fik betydning for malere langt op i århundredet, og tidligt kendte malere som f.eks. C. F. Willumsen, Johan Rohde, Ludvig Find, Frits Syberg og Svend Hammershøj sig til symbolismen – de

var alle bidragsydere til TAARNET og han bevarede kontakten til nogle af dem hele livet. Johan Rohde besøgte ham i Assisi i 1922, hvor han malede det portræt af ham, som i dag hænger på Frederiksborgmuseet.

Johannes Jørgensens kunstanmeldelser havde stor vægt og dybde, og det er ikke underligt, at symbolismen ved hans inspiration i høj grad fik udbredelse på et helt slægtled af malende kunstnere. I bogen "Breve fra Assisi" giver Johannes Jørgensen et kort men meget præcist portræt af futurismen – en isme, som skød frem i tiden efter 1. Verdenskrig som en hyldest til fremskridtet og en foragt for nedgroede vaner. Det var ikke i en forståelse for teknikkens sejr, som Johannes Jørgensen forholdt sig noget forbeholdent til, men ud fra sin positive holdning til futurismens fader, forfatteren Giovanni Papini, som han efter dennes omvendelse stiftede bekendtskab med. Han havde dog en vis forståelse for nogle grundtanker bag futurismen – "Had til Middelmådigheden og Dumheden og den selvtilfredse Ro", selvom begrebet "had" i hans ideverden måske er for stærkt et ord.

Ved festen for hans 25-års digterjubilæum i 1912 mødte bl.a. Henrik Pontoppidan op for at hylde sin kollega, og ingen kan mistænke de to for at trække på samme åndelige hammel. Alligevel var der stærke fælles kulturelle holdninger, som knyttede dem sammen, og som Johannes Jørgensen giver et godt eksempel på i kapitlet

"*Fordi stander Landet i Vaade*" i bogen af samme navn fra 1928. Han skildrer en samtale mellem de to forfatterkolleger under et møde, de har på en bæk på Svendborg Kirkegård.

De to gamle "Nisser", som han skriver, taler om de unges mishandling af sproget, som de gør uforståeligt!

Johannes Jørgensen og Henrik Pontoppidan havde kendt hinanden fra de unge dage på Kjøbenhavns Børstidendes redaktion i 1890'erne, men symbolismen var stærkt medvirkende til at markere afstanden mellem dem.

Man skal ikke forveksle Johannes Jørgensens nationale følelser, som han ofte lader skinne tydeligt igennem, med begrebet nationalisme, som han finder destruktiv, især efter, at nazisterne har taget magten i Tyskland, og efter at Mussolinis fremfærd i Italien begynder at udarte.

I sin rejsebog "Rejse i Italien" vier Tom Kristensen et kapitel til skildringen af et besøg hos kollegaen i Assisi. Der havde vist ikke været varme følelser mellem dem tidligere, i hvert fald skriver Kristensen følgende tankevækkende sentens, da han er ankommet til sit hotel i byen: "*Næste morgen dristede jeg mig til at afsende et brev til Johannes Jørgensen. Han kendte mit navn, men har langtfra grund til at sætte pris på det...*"

Det er ukendt for mig, hvad Tom Kristensen hentyder til, men for et års tid siden fik jeg en henvendelse fra en ung skribent, Jens Drejer, som på sin

hjemmesides BLOG havde skrevet en artikel, hvori han gjorde rede for nogle påfaldende handlingsmæssige sammenfald mellem Tom Kristensens roman "Hærværk" og Johannes Jørgensens lille roman "Den yderste Dag". Han dristede sig endog til at betegne det som decideret litterært tyveri. Plagiat og tyveri er som bekendt ikke ukendte begreber i kunstens verden, og her er sammenfaldene så påfaldende, at jeg har en vis tilbøjelighed til at give ham ret uden, at jeg her vil gå nærmere ind på detaljer. Jeg kan blot henvide til Jens Drejers Blog på hans hjemmeside (www.jensdrejer.wordpress.com).

Men Johannes Jørgensen sad jo altså i Assisi, langt væk fra den hjemlige andegård. Og det mente nogle i sig selv diskvalificerede ham og gav ham karakter af national-kulturel renegat.

I en boganmeldelse – vist nok af Marcus Lauersens engang så højt priste roman "Og nu venter vi paa Skib" – skrev Hans Brix, litteraturanmelder ved den københavnske dagspresse følgende, idet han mente at finde et skjult og mindre sympatisk portræt af Johannes Jørgensen i bogen: "Man bør nævne Johannes Jørgensen i hans italienske Fjærnhed" og antydede dermed, at Jørgensen havde placeret sig så fjernt fra dansk åndsliv, at han nu nærmest kun kunne bruges til model for danske forfattere.

Men Johannes Jørgensens selvforståelse som dansk digter var livet igennem usvækket. Hans ønske var ikke at undfly sit land men at under-

strege, at vi ikke burde betragte os som os selv nok men dog dybt afhængige af fremmed påvirkning. I 1924 formulerede han nogle tanker om dette emne i bogen "Breve fra Assisi": "Og skal det saa for en dansk Digter, en dansk Skribent, være en Brøde, at han fra Danmark søger 'ud i Europa', saa spørger jeg for det første, om vi herhjemme er blevet *saa* danske, at vi ikke mere hører med til Europa og saa svarer jeg for det andet (og jeg tager de største Eksempler), at naarder i København staar et Thorvaldsens Museum, saa staar det der, fordi Thorvaldsen 'slap ud til Europa', og naarder på Kgs. Nytorv staar et Hus for den danske Skueplads, saa er det, fordi Holberg rejste ud og gik i Skole hos Franskmand og Italienerne, og fordi Oehlenschläger drog til Tyskland og drak af Romantikens Ungdomsbrønd. Den, som i vore Dage efter ringe Ævne vil træde i de Stores Spor paa den Maade, som nu er hans, fortjener bedre end at mistænkeliggøres. I sidste Instans kommer disse Emigranternes Arbejde Fædrelandet til gode, og de, der tilsyneladende tragtede efter at 'slippe ud til Europa', bliver dem, der mest virksomfuldt 'tager Europa ind til Danmark'". Men Ord som disse vejres hen i Tider, hvor nationalismen sidder i Højsædet". (Breve fra Assisi, s. 139-40)

De unge litterater følte sig – med et ord af Georg Brandes – "som Borgere i en stor Aandens Republik, der begyndte ved Atlanterhavet og endte et sted inde i de russiske Stepper".

Og selv fortsætter J. J. – og for-

svarer derved også sin konversion til katolicismen: *"Naar En og Anden af os (..) traadte over i den katholske Kirke, saa var det bl.a. i Kraft af vor Europæisme. Som Litteraturen, som Kunsten, maatte ogsaa Religionen og dens organiserede Form Kirken staa over Nationerne. Vi kunde lige saa lidt tænke os en eksklusiv dansk Kristendom, en Religion, der kun skulde passe for Danmark (..) som vi kunde tænke os en eksklusiv dansk Poesi eller Malerkunst.*

Skabte ikke Zahrtmann, Æresborgeren i Civita d'Antino, et helt italiensk Enklave i dansk Malerkunst? Slog ikke P. S. Krøyer igennem med sine Hattemagere fra Napoli eller hvor de nu var fra – de er i hvert fald ikke fra Købmagergade". (Breve fra Assisi, s. 9)

Johannes Jørgensen understreger hermed, at vel hentede de danske malere deres skønne motiver hjem fra Abruzzos smukke natur og folkeliv men – skattene var *dér* og ingen andre steder, og uden Civita d'Antino ville dansk billedkunst have været uendeligt fattigere. Danmark – dansk kunst kom derved til at stå i gæld til det fremmede og ikke kun omvendt, som man af og til kunne fornemme. Og som med malerne således også med ham selv.

Siden Nobelprisen for litteratur blev indstiftet i 1906 har flere danske forfattere modtaget denne prestigefyldte hæder og endnu flere været indstillet. Blandt dem også Johannes Jørgensen,

som i hhv. 1926, 1932, 1942 og 1950 var blevet foreslået. Men ingen af årene fandt han nåde hos dommerne.

Jeg tager dette afsnit af Johannes Jørgensens levnedsløb med – han er selv gået meget let hen over det – fordi dette emne i sig selv illustrerer hans position i Norden som helhed og i Danmark i særdeleshed.

Det var Valdemar Vedel, sekundet af Hans Brix, der i 1926 foreslog Johannes Jørgensen som modtager af prisen. Vedel og Jørgensen var gamle bekendte men han var med Emil Frederiksens ord, "en meningsfælle af en anden mening". Valdemar Vedel havde med stor interesse fulgt Johannes Jørgensen udvikling fra kulturradikal ateist over den mere udefinerbare symbolisme til erklæret kristen/katolik. Selv befandt Vedel sig som middelalderæstetiker uden sympati for katolicismens åndelige mystik.

I sin indstilling skriver Vedel bl.a. efter at have fremhævet Jørgensens enestående stilistiske kvalitet: *"Dette har givet Joh. Jørgensen en betydelig plads i moderne dansk litteratur. Men det er forståeligt nok ikke disse sider af hans forfatterskab det skyldes, når han efterhånden har vundet sig et europæisk navn, får sine bøger udgivet på mange fremmede sprog og diskuteres i de store udenlandske tidskrifter som ingen anden nulevende dansk forfatter. Han voksede udover sit lands grænser, efterhånden som han stillede sine kunstneriske evner til tjeneste for det store og dybe tilbage-*

slags bevægelse, som fra slutningen af forrige århundrede rejste sig mod positivismens og naturalismens livssyn”.

Og Valdemar Vedel skriver videre: *”Ved hele dette forfatterskab – en bog om Goethe og forskellige rejsebilleder falder kun tilsyneladende udenfor dets angivne rammer – har Joh. Jørgensen, som i det sidste tiår har levet i Italien, erobret sig en virkelig betydende plads i moderne europæisk åndsliv, hvad hans bøgers udbredelse og drøftelse navnlig i de romanske lande noksom bevidner”.*

Dette var altså i 1926.

I 1932 bliver Johannes Jørgensen atter indstillet til Nobelprisen, denne gang af Viggo Brøndal, professor i romansk sprog og litteratur ved Københavns Universitet, og han sekunderes af flere medlemmer af Det Franske Akademi! Det hedder i indstillingen bl.a.: *(den særdeles omfattende og vidtspændende produktion) når sin højde i lyrik, i beskrivende prosa og i litterær kritik. Som lyriker er han utvivlsomt blandt Danmarks største (...) og dansk litteratur står, som af alle erkendt, netop højt ved sin lyrik. I beskrivende prosa er han stadig vor uovertrunne mester (...) som kritiker (...) fik han betydning ved at indføre symbolismen til Norden. Johannes Jørgensen har overhovedet – i en år-række bosat i Syden – på værdig måde repræsenteret Norden i det romanske Europa og dette i Norden. Hans forfatterskab (...) står højt ved sit rent kunstneriske værd”.*

Men lige lidt hjalp det altså.

I 1942 – 10 år efter – blev Johannes Jørgensen igen foreslået som kandidat til Nobelprisen. Denne gang var det den svenske prof.em. i klassiske sprog ved Lunds Universitet, Claes Lindskog, som stod bag indstillingen. Efter at have fremhævet Johannes Jørgensen som lyriker ved hans stærke personlige temperament, udsøgte sprog og stil og *”en känslans innerlighet, som man sällan finner”*, så fremhæver han den særstilling, som Jørgensen indtager i dansk litteratur, og som har dannet epoke og skole.

Lindskog skriver videre: *”Også hans prosa fra tidligere år ejer en stærk personlig og enestående skønhed. I de senere år har Jørgensen frimodigt og åbent kæmpet for nordiske, demokratiske idealer såvel i digt som i propagandaskrifter. Som den for tiden mest kendte danske forfatter i lande som Frankrig, Spanien, Italien og Tyskland har hans ord fået stor betydning.”*

Så sker der i øvrigt ikke mere. Sagen betragtes som ”hvilende”, hvilket betød, at man ville holde muligheden åben for evt. senere aktualitet.

Sidste gang Johannes Jørgensen kom i forslag var i 1950 – indstillet af Dansk Forfatterforening, som få år før havde hædret ham med laurbærkransen. Ved samme lejlighed foreslog man også to andre danske forfattere nemlig Karen Blixen og Martin Andersen Nexø – alle ud fra deres internationale berømmelse.

For Jørgensens vedkommende

hedder det kort og koncist i indstillingen: *"Johannes Jørgensens forfatterskab har haft – og har stadig – en stor religiøs betydning, hans lyrik og hans rejsebøger er skrevet af en sprogets mester, hans religiøse forfatterskab har gjort ham verdenskendt og vundet stor udbredelse i katolske lande"*.

Men komiteen bemærker tørt, at der ikke er sket noget i forfatterskabet siden sidste vurdering i 1942, som har ændret deres opfattelse af hans litteratur.

Litteraturhistorikeren Aage Jørgensen siger i en artikel om dette emne følgende: *"Det forhold, at Johannes Jørgensen i 1896 – eller senere, definitivt vel i 1914, da Andrée Carof overtalte ham til at flytte til Assisi – vendte ryggen til den nationallitterære kontekst, som han i høj grad havde præget, har som bekendt haft til følge, at han ofte behandles stedmoderligt i litteraturhistorien"*.

Det er jo sande ord, idet han ikke har fundet plads i alle senere litteraturhistoriske værker. Heraf kunne man ofte udlede, at Johannes Jørgensen døde ved århundredskiftet 1900.

Ikke desto mindre stod en af dansk litteraturs skarpeste kritikere gennem en menneskealder, Kai Friis Møller, ved festen på Johannes Jørgensens 80 års fødselsdag i 1946 og fremhævede hans enestående position i dansk litteratur – ikke på TRODS af sine mange år i udlandet, men i høj grad på GRUND heraf. Efter at have fremhævet dansk middelalder som en epoke af høj kultur og åndelig europæisk dannelse – bestemt ikke mere

barbarisk end vore egne århundreder – konkluderer Kai Friis Møller: *"Den tråd, som dengang blev knyttet mellem nord og syd, mellem dansk sind og romansk kultur, har De, Johannes Jørgensen, nu gennem et langt arbejdsliv beflittet Dem på at knytte på ny. Deres arbejde betyder ikke blot en nødvendig afbalancering af det aktuelle danske åndsliv, der ellers ville have fået slagside, men tillige og navnlig en berigelse af vor indsigt i den danske dannelses fundament.... Deres italienske, franske og belgiske udlændighed var da ingen flugt fra fædrelandet, men en opdagelsesfærd tilbage til dets kulturs kilder."*

Og efter at have fremhævet Johannes Jørgensens kompromisløshed i de år, hvor Europa hærgedes af barbariske regimer, slutter Kai Friis Møller med følgende ord: *"Overfor den politiske akse Berlin-Rom (her ikke den evige stad, men fascismens timelige hovedkvarter) har De tappert fastholdt Deres eget livs blidere akse: Svendborg-Assisi. Ikke mindst herfor skylder vi Dem tak – og verden med os"*.

(Alle citater fra Nobelindstillingerne er hentet fra Aage Jørgensens "Johannes Jørgensen og nobelprisen" i *NORDICA*, Tidsskrift for nordisk teksthistorie og æstetik Bind 18 2001 s. 133-60, Odense Universitetsforlag)

Maleren Jais Nielsen og Johannes Jørgensen fotograferet i Assisi i 1951

En af de danske malere, som Johannes Jørgensen kom til at sætte pris på var **Jais Nielsen**, der i omkring 1. Verdenskrig slog sit navn fast som en af kubismens førende malere. Han var en overmåde eksperimenterende kunstner med tråde til modernisme og futurisme. Han opholdt sig i 1920erne i længere tid i Assisi sammen med kollegaen Olaf Rude, hvor han i bl.a. deltog i en udstilling med sin ofte stærkt katolsk prægede keramik.

I Assisi blev han meget optaget af malerne Giotto og Cimabue, en påvirkning, som går tydeligt igennem i hans store freskoudsmykning på Sankt Elisabeths Hospital (nu Amager

Hospital) i København over den hellige Elisabeths liv. Det var et monumentalarbejde, som tog ham 7 år at udføre (1928-35).

Vi ved ikke noget om, hvorvidt de to mødtes i Assisi så tidligt som i 1920erne, men et nærmere venskab mellem dem voksede dog først frem under et besøg, Jais Nielsen gjorde i Assisi i 1951 under en rejse til Rom. Deres brevveksling vidner om især malerens varme følelser over for den aldrende digter. Der kan ikke herske tvivl om, at de har kunnet mødes i et fælles engagement i "helgenlegenden", selvom Jais Nielsen ikke delte Johannes Jørgensens katolicisme.

EUROPÆEREN JOHANNES JØRGENSEN

af HENRIK DENMAN

(Redigeret uddrag af foredrag holdt ved sommermødet den 14. sept. i forbindelse med Golden Days 2008)

Man kan med en vis ret sige, at Johannes Jørgensen i en lang årrække havde en dårlig presse i Danmark. Han var godt stof – og ofte forsidestof – i samtidens aviser, ikke mindst når han var centrum for mere saftige og kontroversielle journalistiske historier. Hans konversion til katolicismen dannede grobund for mange angreb på ham, og det hele blev krydret med angreb for eksempel i forbindelse med hans meget omtalte skilsmisse.

Billedet af den kendte danske kulturpersonlighed som skydeskive for både andre kulturpersonligheders og journalisters angrebslyst ændrede sig imidlertid i mellemkrigsårene og resulterede efter den anden verdenskrig i en totalt forandret situation: En hyldet i pressen og fra store dele af det danske kulturliv.

Johannes Jørgensen position i dansk presse ændrede karakter i 1920'erne og 1930'erne, og han tonede i samspil med pressen frem som den danske europæer, der i de to omskiftelige og urolige årtier blev præsenteret som politisk iagttager og fortolker af de politiske begivenheder og strømninger.

Som foredragsholder og bladkorrespondent levede han et omflakkende liv på rejser i Europa, og ved sensommeren 1913 besluttede han, tilskyndet af Mogens Ballin, at leve uden for Danmark, fjernt fra sin familie. Efter syv års arbejde i Siena og Assisi og rejser i Frankrig og Belgien vendte Johannes Jørgensen i

1920 hjem til Danmark på et kort besøg, som han derefter gentog næsten hvert år. Han boede fast i Assisi i årene 1915-39, og sent i sit liv slog han sig ned i barndomshjemmet i Svendborg i 1953.

Flere forskere har dvælet ved Johannes Jørgensens udlændighed. En vinkel på hans rejseliv er, at der er et element af flugt i hans valg – ikke blot flugt fra en besværligt og i virkeligheden uoverskueligt økonomisk og familiemæssig tilværelse i Danmark, men også styret af "en ubestemt modstand mod hele den samfundsmæssige ensretning og den alment nordeuropæisk-protestantiske kultur- og erindringsløshed", som Erik Skyum-Nielsen har påpeget. Han taler om en "inderlig personlig lede ved hjemlig livsform og mentalitet, der driver den enkelte ud til et møde med kulturer, hvor han eller hun ganske vist stadig er fremmed, men bedre kan forsones sig med fremmedheden som alment vilkår":

"Historien [om Johannes Jørgensen udlandsophold] handler således om en stor indre uro, om de objektive betingelser i Danmark for en bestemt åndsform og om at tage personlig konsekvens af en følelse af både fremmedhed her og diffus tilknytning uden for Danmark," mener Erik Skyum-Nielsen.

I løbet af de år, han boede i Italien, skabte han sig en position som dansk kulturgesandt, men han var også en politisk iagttager og en ivrig journalist og kronikør, der fik sine indlæg trykt i så-

vel danske som internationale dagblade. Hans Bølling skriver et sted:

”Han blev frem for nogen anden dansk Skribent Europæer – og vel at mærke ikke blot af Viden om andre Landes Historie og aktuelle politiske Forhold, men gennem en Hjertets Indfølelsesevne og en Intuition, der gjorde den franske Borger, den italienske Bonde, den britiske Skribent og den sydtyske Præst til hans Landsmænd i den europæiske Helhed, Mennesker han forstod og holdt af. Kun Preusseren var ham hele hans Liv fremmed – ikke den enkelte Preusser, men Preusseren som Type, Preusseren af først Bismarcks, senere af Hitlers Observans. Men Nationalisme og Racehovmod var hans humane og katolske Natur dybt imod, ja forhadet.”

Johannes Jørgensen gav en række interviews i de danske aviser i 1920'erne og 1930'erne. I artiklerne forklarede og fortolker han en række tidsaktuelle emner, han blev konfronteret med af journalisten, men især spørgsmål af politisk karakter, som også var det, der havde journalisternes største interesse – foruden spørgsmål om, hvordan Jørgensens liv formede sig i udlandet.

Et af de store spørgsmål i mellemkrigsårene var for eller imod en større eller mindre afrustning i Danmark. Johannes Jørgensen sagde til avisen *København* i 1924, at han i sine tanker beskæftigede sig meget med planerne om en afrustning af Danmark: ”Hvis det skulde gaa saa galt, at Danmark afrustede, og hvis der udviklede sig en ny Krig, og det ligger jo ikke udenfor det mulige, saa kan jeg ikke sige andet, end

da vil Danmark være færdigt. Det vil være Finis,” lød hans vurdering.

Han mente, at det vil få alvorlige følger, hvis landet blev afrustet, så længe andre havde noget at angribe os med: ”Hvis vi virkelig skulde være saa vanvittigt bindegale at afvæbne, maa vi være forberedt paa Følgerne, og de bliver ikke behagelige.”

I et senere interview i *Nationaltidende* fra 1929 uddybede han sin holdning til at opretholde et dansk forsvar. Han fortalte, at man uden for landets grænser generelt ikke lagde mærke til Danmark, og at de store lande ikke bekymrede sig om, hvad vi foretog os. Men noget havde de dog lagt mærke til i udlandet, nemlig nedrustningsplanerne: ”... de Mennesker, der har talt med mig om dette Spørgsmaal, og hvis Mening jeg har haft Lejlighed til at se paa Tryk, betragter os med en mild og uforstaaende Hovedrysten.”

I et interview i *Berlingske Tidende* i 1926 blev Johannes Jørgensen bedt om at fortælle om italienernes opbakning til Mussolini, der kort forinden var blevet udsat for et attentat. Han advarede mod at tro, at der kun var tale om fascistere og en frygt for Mussolini, for der var tale om en ubetinget tilslutning: For den gode fascist er lydigheden det væsentlige. Den ubetingede lydighed havde gjort det muligt for Mussolini at skabe orden i Italien, hvor strejker blev forbudt, togene afgik præcist og der var orden i alt. Journalisten spurgte, om Johannes Jørgensen troede, at mennesker bliver lykkelige ved at føle den store magt over sig:

”Ja, jeg tror det egentlig. Husk, at Mussolinis Regimenter i Italien er ble-

ven en hel Religion – paa et menneskeligt Omraade – for Italien og for Italieneren. Den kan kaldes Italiens Styrkelse eller noget andet – men den er en Religion, som har sit Alter i Rom. Der drives jo formelig Kultus. Naar Mussolini knæler foran Fædrelandets Alter, saa viser det jo netop dette. Og bag Mussolini knæler hele Folket. Han er en fascinerende Personlighed, der, som Napoleon, holder et helt Folk oppe ved sin magtfulde Personlighed. Han er en Kæmpe.”

I et avisinterview nøjagtig ti år senere tog journalisten også fat i Mussolinis magt og spurgte Johannes Jørgensen, om han var nationalsocialist. Nej, lød svaret, men han fulgte med i, hvad der foregik. Han tilføjede, at han heller ikke var antisemit. Han blev derpå spurgt, om han var fascist, da hans tilslutning til Mussolini ifølge journalisten var velkendt. Johannes Jørgensen svarede ikke direkte på spørgsmålet, men sagde:

”En Engländer bebrejdede mig, at jeg sluttede mig til Mussolini, men jeg sagde: Hvis der er 32 Drengene, der falder over en enkelt Dreng paa Gaden, saa vil jeg holde med den ene.”

Danske digtere og øvrige kulturpersonligheder blev i mellemkrigsårene mere politiske bevidste. De gav udtryk for en politisk stillingtagen til begivenheder i Europa i takt med, at fascismen og kommunismen vandt udbredelse og tiltog sig magt – alt afhængig af deres politiske ståsted i den danske kulturdebat. Som jeg har vist var Johannes Jørgensen også et politisk væsen – måske i langt højere grad end man hidtil har været opmærksom på i tolkningen af hans liv og levned. Set i det lys var han en moderne kulturpersonlighed og debattør – som en kommentator af udviklingen i første halvdel af det 20. århundrede, hvor den italienske fascisme, den tyske nazisme og den russiske kommunisme alle var forsøg på at virkeliggøre sociale utopier.

Hjemmeside: www.johannesjorgensenselskabet.dk
Bankkonto nr.: 1551 0010132908

Johannes Jørgensen Selskabets bestyrelse:

Stig Holsting, Formand, Jagtvej 183 A, 2100 København Ø. Tlf. 87580303.
e-post: stig.holsting@gmail.com Ansv.havende redaktør af Nyhedsbrevet.

Oluf Schönbeck, Næstformand, Fælledvej 14 E, 4., 2200 København N.

Henning Fink-Jensen, Kasserer, Krogmosevej 28, 2880 Bagsværd . Tlf. 44448703
e-post: mail@johannesjorgensenselskabet.dk

Andreas Holsting, Ved Klosteret 6, 1. th. 2100 Kbhvn. Ø. Tlf. 31219609
e-post: andreas.holsting@gmail.com

Ove Klausen, Ottosminde 2, 8960 Randers SØ. Tlf. 86404032.
e-post: oklausen@fiberflex.dk